

03 noiembrie 2015

FLD nr. 112

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**

MD-2004, mun. Chișinău,
str. Alexandru Lăpușneanu, nr. 28

SESIZARE

privind interpretarea art. 96 alin. (2), art. 98 alin. (3) și art. 106 din Constituția Republicii Moldova și exercitarea controlului constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.181 din 29 octombrie 2015, prin prisma respectării principiilor statului de drept, consacrate de art.1 alin.(3) din Constituție, și a principiului acționării cu un înalt grad de responsabilitate a deputaților în Parlament

T. Deliy B. USJ
 O. Jianu
 St. Creangă
 Nae Simion Pleșca
 Ion Baran
 Vl. Șotîncov
 Cr. Cabzac
 V. Rosca
 M. Ciobanu
 Dr. Hoche

[Handwritten signatures]
 A. Iota
 Ghizil Guran
 P. Șerban
 I. Pîștîreanu

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA			
INTRARE NR.		436	
4	11	20	15

I. SUBIECTUL SESIZĂRII

Deputații în Parlament ai Frațiunii Parlamentare a PLDM

Republica Moldova, MD-2073, mun. Chișinău,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 105, bir.301
tel.: 022 280 383, www.parlament.md, www.pldm.md

II. OBIECTUL SESIZĂRII

1. În temeiul art.135 alin.(1) lit.a) și b) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. a) și b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.4 alin.(1) lit. a) și b) din Codul jurisdicției constituționale, interpretarea Constituției și controlul constituționalității hotărârilor Parlamentului țin de competența Curții Constituționale.

2. Având în vedere acordarea votului de neîncredere Guvernului Alianței pentru Integritate Europeană III, condus de Prim-ministrul Valeriu Streleț, la numai 90 de zile de la investire, precum și luând în considerare conținutul și motivele moțiunii de cenzură, modalitatea depunerii și examinării acesteia, circumstanțele faptico-politice și declarațiile deputaților din cadrul ședinței Parlamentului din 29.10.2015, precum și efectele juridice și interpretările neunivoce față de instituția moțiunii de cenzură, ca urmare a statuărilor din HCC nr.4 din 22.04.2013, prin prezenta sesizare Frațiunea Partidului Liberal Democrat din Moldova solicită Înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională:

(i) **Interpretarea art. 96 alin. (2), art. 98 alin. (3) și art. 106 din Constituție**, prin care să se explice:

- *dacă pot fi invocate și dacă poate fi demis Guvernul prin moțiune de cenzură ce are ca temei pretinse suspiciuni de corupție care nu au fost probate;*
- *dacă poate fi adoptată de către Parlament o moțiune de cenzură bazată pe suspiciuni de corupție față de o persoană nominală ce deține funcția de Prim-ministru ori membru al Guvernului, fără a deține și/sau fără a exista informații de la organele de urmărire penală privind o bănuială rezonabilă în acest sens.*

(ii) **Exercitarea controlului constituționalității și declararea neconstituțională a Hotărârii Parlamentului nr.181 din 29.10.2015**, prin prisma respectării principiilor statului de drept, consacrate de art.1 alin. (3) din Constituție, și a principiului acțiunii cu un înalt grad de responsabilitate a deputaților în Parlament.

3. Subliniem că prin prezenta sesizare se solicită interpretarea unor prevederi constituționale și controlul constituționalității unei hotărâri de Parlament, **în special prin prisma și în lumina principiilor statului de drept** (art. 1 alin.(3) din Constituție). Or, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că, *de fiecare dată când se cere verificarea constituționalității unor acte juridice concomitent cu interpretarea unor prevederi constituționale, verificarea constituționalității include interpretarea prevederilor în cauză în mod implicit.*

4. Un alt argument indubitabil care determină și certifică acțiunile și dreptul de a ne adresa Instanței de contencios constituțional sunt înseși statuările Înaltei Curți efectuate în cazul examinării unor spețe similare, și anume HCC nr.4 din 22.04.2013, după cum urmează:

„[...] 116. Având în vedere aceste aspecte, precum și consecințele devastatoare asupra reputației și imaginii publice, pe care le poate provoca atragerea la urmărire penală sau supunerea unor atacuri mediatice la comandă, Curtea avertizează asupra inadmisibilității utilizării ilegale a instituțiilor de drept și de presă în scopuri politice. Din aceste considerente, Curtea își rezervă dreptul de a examina în ultimă instanță și cu mare atenție toate actele date în competența sa prin articolul 135 din Constituție, ce vizează înlăturarea din / numirea în funcții publice a persoanelor suspectate de acte de corupție. [...]”

5. Legea Supremă, prin art.135 alin.(1) lit.a), abilitază Curtea Constituțională cu controlul constituționalității *tuturor actelor adoptate de Parlament*, fără a face distincție între actele normative și cele individuale.

6. Ca urmare, în scopul elucidării aspectele ce fac obiectul prezentei sesizări, considerăm că este necesar să fie luate în calcul, în special, prevederile preambulului Legii fundamentale, art. 1 alin.(3), art. 96 alin.(2), art. 98 alin.(3) și art. 106 din Constituție, jurisprudența anterioară a Curții Constituționale, precum și principiile consacrate de dreptul internațional.

7. Considerăm că problemele supuse Curții spre soluționare sunt interdependente și urmează a fi abordate în comun, deoarece *verificarea constituționalității demiterii Guvernului, pentru pretinse și neprobate suspiciuni de corupție a Prim-ministrului, influențează raționamentul emiterii și efectele juridice ale actului de acceptare a demisiei Guvernului și de desemnare a persoanei pentru funcția de Prim-ministru interimar.*

8. La fel, credem că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, deoarece Curtea este sesizată legal și este absolut competentă să hotărască asupra interpretării solicitate și a obiecțiilor de neconstituționalitate în speță.

9. Esența speței și a conflictului de natură constituțională vizează în special posibilitatea aparent legală și instituirea „permanentizării” condițiilor politico-juridice ca Parlamentul să poată demite Guvernul *pentru pretinse și neprobate suspiciuni de corupție a Prim-ministrului și/sau a membrilor Guvernului*, prin exprimarea votului de neîncredere de către Parlament și având ca element de bază o moțiune de cenzură.

10. Astfel, sesizarea în cauză se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexate, precum statul de drept, buna funcționare a Guvernului, mandatul, integritatea, relațiile Parlament – Guvern, precum și *principiul prezumției că Legislativul acționează cu un înalt grad de responsabilitate, caracteristic organului reprezentativ suprem al poporului.*

III. FONDUL CAUZEI

A. Circumstanțe de FAPT

11. La data de 22.10.2015, fracțiunea PCRM și PSRM au depus la președintele Parlamentului o moțiune de cenzură asupra activității Guvernului. Președintele

Parlamentului a adus la cunoștința deputaților textul moțiunii în plenul Parlamentului și a dispus unilateral ca aceasta să fie examinată în data de 29.10.2015.

12. Este necesar să menționăm că subiectul dezbaterii moțiunii de cenzură nu era parte a ordinii de zi pentru 22-30 octombrie 2015, aprobate de Parlament în ziua de 22 octombrie la propunerea Biroului Permanent al Parlamentului. Respectiv, pentru ca să poarte un caracter oficial și legal, un act al Parlamentului (în speță moțiunea de cenzură) urma în mod obligatoriu să fie inclus inițial în ordinea de zi, după care să fie examinat.

13. În continuare, după dezbaterea moțiunii de cenzură, prin Hotărârea nr.181 din 29 octombrie 2015, Parlamentul și-a exprimat votul de neîncredere asupra activității Guvernului condus de Prim-ministrul Valeriu Streleț. Neîncrederea față de Guvern a fost exprimată doar în baza suspiciunilor de corupție față de Prim-ministrul Valeriu Streleț.

14. La 30.10.2015, Prim-ministrul Valeriu Streleț a prezentat Președintelui țării demisia Guvernului, în conformitate cu obligația prevăzută de normele legale, și anume de art.118 alin.(2) din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797-XIII din 02.04.1996.

15. În aceeași zi, Președintele Nicolae Timofti a semnat Decretul nr.1799-VII, prin care a acceptat demisia Guvernului. Respectiv, prin Decretul nr.1800-VII din 30 octombrie 2015, în temeiul art.101 alin.(2) din Constituție și având în vedere prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr.4 din 22 aprilie 2015, șeful statului a desemnat Prim-ministrul interimar.

B. Circumstanțe de DREPT

16. În opinia noastră, interpretarea solicitată este indubitabil necesară clasei politice și societății deoarece, considerăm noi, actul contestat a fost adoptat și emis cu încălcarea art.1 alin.(3) din Legea Supremă, potrivit căruia: *„Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”*

17. În jurisprudența sa Curtea Constituțională a reținut, cu valoare de principiu, că *statul de drept nu este o ficțiune, care are doar natură declarativă. Funcționarea statului de drept trebuie să se manifeste prin acțiuni practice.*

18. În context, ne raliem postulatului prin care *statele sunt încurajate să-și consolideze eforturile în vederea sporirii, inter alia, a responsabilității instituțiilor de stat și a persoanelor oficiale, a respectării statului de drept în administrația publică, precum și a rolului curților constituționale ca instrument pentru asigurarea respectării în toate instituțiile de stat a principiilor statului de drept, democrației și drepturilor omului.*

19. Exigențele statului de drept presupun *asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului, accesul la justiție în fața instanțelor judecătorești independente și imparțiale, inclusiv controlul judiciar al actelor administrative, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii* [a se vedea Raportul Comisiei de la Veneția privind statul de drept, CDL-AD(2011)003rev, Strasbourg, 4 aprilie 2011, § 41].

20. În preambulul său, Constituția Republicii Moldova face referire la statul de drept ca valoare supremă. Astfel, principiul statului de drept, fiind consacrat în preambulul Constituției, vizează Constituția în integralitatea sa. **Acest principiu fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice și a exponenților partidelor politice.**

21. Din întreaga reglementare constituțională reiese că Guvernul este constituit *intuitu personae*, având în vedere persoana Prim-ministrului. În context, Prim-ministrul poartă responsabilitate personală pentru funcționarea întregului Guvern. Respectiv, retragerea încrederii Parlamentului pentru pretinse și neprobate motive de corupție a Prim-ministrului *pune un întreg cabinet de miniștri în situația de incompatibilitate politică și, prin urmare, în imposibilitatea de a continua exercitarea funcțiilor specifice puterii executive.*

22. Suntem de acord că moțiunea de cenzură se constituie într-un adevărat instrument de natură constituțională pus la îndemâna Parlamentului în vederea realizării controlului parlamentar asupra activității Guvernului. Însă acest instrument urmează a fi un veritabil act de control din partea puterii legislative, și nu o metodă de răfuială politică sau resistematizare a majorității parlamentare.

23. Prin inițierea moțiunii de cenzură, activitatea Guvernului este considerată, pe plan parlamentar, ca fiind în contradicție cu interesele promovate de reprezentanții electoratului la formarea alianței de guvernare și poate avea ca efect, în măsura în care este aprobată moțiunea de cenzură, demiterea Guvernului.

24. Respectiva modalitate de control parlamentar (moțiunea de cenzură) este actul opus investirii Guvernului prin votul de încredere al Parlamentului. Pe cale de consecință și în corespundere cu spiritul constituțional și regulamentar al instituției moțiunii de cenzură, **aceasta trebuie să aibă drept scop angajarea unei dezbateri publice parlamentare asupra politicii de ansamblu a Guvernului și, în special, dacă Executivul realizează programul de guvernare în baza căruia a obținut votul de încredere.**

25. Acest lucru nu înseamnă că nu pot fi depuse moțiuni de cenzură pe motive sau suspiciuni de corupție, însă, în special în asemenea situații, conținutul și motivarea moțiunilor trebuie, cel puțin, să fie probate și confirmate prin informații aflate în domeniul public și surse/publicate în mass-media, precum și prin date oficiale obținute de la organele de urmărire penală. În caz contrar, orice altă alegație are doar caracter de declarație politică, atât timp cât nu s-a adus proba contrarie și nu s-a dovedit temeinicia suspiciunilor.

26. La caz, din textul și conținutul moțiunii de cenzură depuse la data de 22.10.2015 reiese că aceasta are drept motiv existența suspiciunilor de corupție a Prim-ministrului.

27. Cu toate că, în raportul său, Prim-ministrul Valeriu Streleț a demontat și a argumentat în detalii nefundamentarea alegațiilor invocate în moțiunea de cenzură, totuși 65 de deputați au votat moțiunea de cenzură, care, conform textului și conținutului acesteia, are drept motiv existența suspiciunilor de corupție a Prim-ministrului.

28. La aspectul motivului de corupție invocat în moțiune, este necesar să subliniem faptul că, pe lângă semnatarii moțiunii de cenzură, aceasta a fost votată și de fracțiunea Partidului Democrat, care 90 de zile în urmă **a delegat reprezentanții săi în Executiv și a acordat vot de încredere Guvernului Streleț și Programului de guvernare.**

29. La fel, în timpul dezbaterii moțiunii de cenzură, fracțiunea Partidului Democrat, prin reprezentantul său dl Marian Lupu, a recunoscut și a declarat de la tribuna parlamentară că „*nu motivele de corupție stau la baza acordării de către PD a votului de neîncredere*”.

30. Astfel, în realitate rezultă că nici pretinsele suspiciuni de corupție și nici nerealizarea programului de guvernare nu au stat la baza votării moțiunii de cenzură.

31. Totodată, suntem conștienți și considerăm că totuși puterea legislativă poate oricând retrace votul de încredere acordat Guvernului prin prisma nerealizării obiectivelor stabilite în programul de guvernare pentru care a obținut vot de încredere. *Per a contrario*, este absolut firesc și logic că un Guvern nu poate fi demis **doar pentru pretinse suspiciuni de corupție neprobate**, deoarece, conform jurisprudenței constituționale, efectele ce sunt provocate de o astfel de moțiune de cenzură are repercusiuni dure, în primul în și primul rând, asupra reputației și activității politice ulterioare a Prim-ministrului din Guvernul demis pentru suspiciuni de corupție.

32. În context, ne raliem la constatările Curții Constituționale, care a statuat că: *În conformitate cu principiul fundamental al statului de drept, persoanele aflate în funcții de conducere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate. În plus, în cazul în care se constată neîndeplinirea condiției, ignorarea acestor constatări și numirea/mentinerea în funcții de conducere a unor persoane asupra cărora planează dubii privind integritatea reprezintă o sfidare a statului de drept. Or, statul de drept are valoare constituțională, iar această valoare trebuie respectată pe deplin.*

33. La fel, ținem să subliniem și poziția Comisiei Europene în privința unor situații din România, în care demnitarii suspectați de acte de corupție nu au fost înlăturați de la actul de guvernare: „[...] Noul Guvern și-a reiterat obiectivul de a lupta împotriva corupției, însă în rândul noilor miniștri există două cazuri **confirmate** de persoane care sunt cercetate penal pentru fapte de corupție. În recomandările sale [...], Comisia și-a exprimat speranța că miniștrii vor da un exemplu în ceea ce privește respectarea aspectelor legate de integritate: același lucru este așteptat și în ceea ce privește acuzațiile de corupție. Este esențial pentru credibilitatea unui guvern ca persoanele care îndeplinesc funcții ministeriale să se bucure de încrederea publicului, de exemplu, prin prezentarea demisiei **atunci când există împotriva lor un raport [...] în materie de integritate.**” [Raportul Comisiei Europene către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și de verificare, COM(2013)47, Bruxelles, 30 ianuarie 2013]

34. În același context, trebuie menționate și statuările Curții Constituționale din Hotărârea nr.4 din 22.04.2015, și anume: „81. *Curtea reține că, în respectarea principiului constituțional al statului de drept și în considerarea interesului general al cetățenilor, este imperativă luarea măsurilor necesare pentru asigurarea aplicării rapide a suspendării sau*

demisionării miniștrilor și altor demnitari de rang înalt care fac obiectul unor dubii rezonabile în materie de integritate.”

35. În prezenta speță de ordin constituțional, este firesc să se facă similitudine cu speța ce a fost examinată de Înalta Curte la data 22.04.2013 (HCC nr.4 din 22.04.2013). Astfel, în acel caz moțiunea avea drept temei suspiciunile de corupție asupra unor miniștri **în privința cărora a fost inițiată urmărirea penală.**

36. La acest aspect, este absolut necesar să subliniem constatările Instanței de contencios constituțional în acel caz: „86. *Curtea reține că faptele descrise în Moțiunea de cenzură, aprobată prin Hotărâre a Parlamentului, sunt confirmate prin informații aflate în domeniul public și scurse/publicate în mass-media, precum și prin cele obținute de la organele de urmărire penală.*” Astfel, suspiciunile de corupție urmează a fi determinate de inițierea a cel puțin unei proceduri de urmărire penală și/sau judiciare la nivel național pentru a stabili existența unei intenții, în special de corupție.

37. Respectiv, dacă este să facem analogie și să coraportăm principiile și logica lucrurilor ce reies din HCC nr.4 din 22.04.2013, rezultă că: **moțiunea de cenzură ce are drept temei suspiciuni de corupție împotriva Prim-ministrului, neconfirmate prin date oficiale de la organele de urmărire penale și/sau documente aflate în domeniul public, nu poate fi votată și considerată a fi conformă cu art.1 alin.(3) din Legea fundamentală și reprezintă astfel o sfidare a principiilor statului de drept și denotă o lipsă evidentă de integritate a celor care în primul rând trebuie să acționeze cu un înalt grad de responsabilitate, caracteristic organului reprezentativ suprem al poporului.**

38. Totodată, având în vedere faptul că Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice (art.96 alin.(1) din Constituție), demiterea Guvernului de către 3 fracțiuni parlamentare (două în opoziție și una componentă a alianței de guvernare), în privința cărora există motive serioase de răfuială politică, decredibilizează actul de guvernare în general, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, și subminează capacitatea statului Republica Moldova de realizare a actului de guvernare și de dialog cu partenerii externi. Or, în speță, fracțiunea Partidului Democrat a declarat de la tribuna parlamentară, prin liderul său, că: „*nu motivele de corupție stau la baza acordării de către PD a votului de neîncredere*”.

39. În lumina celor expuse și ținând cont de constatările Curții Constituționale în hotărîrea din 22 aprilie 2014, reiterăm că demiterea unui Guvern la 90 de zile de la investire pentru pretinse motive neprobate de corupție a Prim-ministrului reprezintă o sfidare a principiilor statului de drept și este o dovadă a lipsei de integritate și seriozitate politică în primul rând a celor care au acordat votul de neîncredere, astfel societatea fiind în prezența unei certitudini că deputații în cauză nu au acționat cu un înalt grad de responsabilitate, caracteristic organului reprezentativ suprem al poporului.

40. Considerăm că este absolut necesar ca Curtea Constituțională să se pronunțe în detalii asupra obiectului prezentei sesizări, deoarece suntem deja martori ai efectelor nocive și creării deliberate a precedentelor de demitere a puterii executive doar în baza unor pretinse suspiciuni de corupție ce nu sunt probate/confirmate de către instituțiile de drept.

IV. CERINȚELE AUTORILOR SESIZĂRII

41. În contextul argumentelor aduse în sprijinul obiectului sesizării și luând în considerare criza politică și instituțională cu care se confruntă Republica Moldova la acest moment, solicităm în regim de urgență Înaltei Curți de Jurisdicție Constituțională:

- (i) Admiterea spre examinare a prezentei Sesizări;
- (ii) Interpretarea art. 96 alin.(2), art. 98 alin.(3) și art. 106 din Constituție, prin care să se explice:
 - dacă pot fi invocate și dacă poate fi demis Guvernul prin moțiune de cenzură ce are ca temei pretinse suspiciuni de corupție care nu au fost probate;
 - dacă poate fi adoptată de către Parlament o moțiune de cenzură bazată pe suspiciuni de corupție față de o persoană nominală ce deține funcția de Prim-ministru ori membru al Guvernului, fără a deține și/sau fără a exista informații de la organele de urmărire penală privind o bănuială rezonabilă în acest sens.
- (iii) Exercițarea controlului constituționalității și declararea neconstituțională a Hotărârii Parlamentului nr.181 din 29.30.2015, prin prisma respectării principiilor statului de drept, consacrate de art.1 alin.(3) din Constituție, și a principiului acționării cu un înalt grad de responsabilitate a deputaților în Parlament.

**Cu cea mai înaltă considerație pentru Înalta Curte,
deputații în Parlament ai Frațiunii Parlamentare a
Partidului Liberal Democrat din Moldova**

T. Deliu
O. Grădinar
Sp. Creangă
Necșimion Pleșca
Ion Bălan
Mr. Cobzac
V. Hobîncă
V. Roșca
M. Liobanu
D. Gheorghiu
A. Pătrușcă

J. Gota
C. Gheorghiu
Vedra Răducanu